

Aanwijzing procesafspraken, wat betekent dit voor (fiscale) fraudezaken?

5-9-2023 | aanwijzing
procesafspraken

mr. V.S.T. Leenders

Clënten die vaak lang wachten op de afhandeling van hun fraudezaak stellen ons de nodige vragen over de mogelijkheid van procesafspraken. Fraudestrafzaken duren immers lang, meestal enkele jaren, en vormen een grote belasting. Er is vaak sprake van conservatoir beslag dat zowel privé als zakelijk in de weg zit. Banken stellen allemaal vragen en willen het liefst zo snel mogelijk de zakelijke relatie beëindigen. Clënten willen niets liever dan de blik op de toekomst richten. Procesafspraken kunnen daarbij helpen, zo hopen zij. Soms is dat ook zo maar het was onduidelijk wat er van het openbaar ministerie en de rechter viel te verwachten.

Met ingang van 15 augustus 2023 heeft het openbaar ministerie in een Aanwijzing vastgelegd hoe het tegen procesafspraken aankijkt: wat kan de inhoud van zo'n overeenkomst zijn en hoe komt zo'n overeenkomst tot stand? Die Aanwijzing biedt voor cliënten goede handvatten om hun strafzaak sneller en beter achter zich te kunnen laten.

Wat zijn procesafspraken?

Procesafspraken in strafzaken zijn al enige tijd in opkomst. Gehoopt werd in fraudezaken efficiencywinst te behalen

door afspraken te maken tussen de verdediging en het openbaar ministerie. Die afspraken zouden dan kunnen zien op bijvoorbeeld de omvang van de tenlastelegging, het nog te verrichten onderzoek en de strafeis. [1 | In 2019 werd die hoop door de rechtbank Overijssel enigszins de grond in geboord.](#) In de zaak Cymbal was de rechtbank het toen volstrekt oneens met de tussen de verdediging en de officier van justitie gemaakte afspraken. De rechtbank kwam tot een veel hogere straf dan de afgesproken eis. [2 | Pas in december 2022 werd dit door het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden weer rechtgetrokken.](#)

In de tussentijd was ook de Hoge Raad aan de kwestie van procesafspraken te pas gekomen. [3 | Die had in september 2022 uitgemaakt dat procesafspraken toelaatbaar zijn.](#) Wel zette de Hoge Raad een paar piketpalen. Zo is rechtsbijstand een vereiste. En ook moet aan belangen van slachtoffers recht worden gedaan. Daarnaast geeft de Hoge Raad alle ruimte voor afspraken waarbij de tenlastelegging wordt beperkt en afgezien wordt van onderzoekswensen. Kortom: in procesafspraken kan vrijwel alles worden afgesproken tussen het openbaar ministerie en de verdediging.

De zaak Cymbal is niet de enige fraudezaak waarin procesafspraken zijn gemaakt

Maar: de Hoge Raad maakte wel uit dat de rechtbank zelfstandig moet toetsen of de uitkomst in verhouding staat tot de ernst van de zaak.

De mogelijkheid van procesafspraken geldt niet alleen als de zaak bij de rechtbank aanhangig is, maar ook in hoger beroep. In hoger beroep zal een procesafpraak vaak ‘alleen’ gaan over de hoogte van de straf, ‘in ruil’ voor het afzien van onderzoekswensen door de verdediging. Maar ook is denkbaar dat afspraken worden gemaakt over de wijze van berekening van de ontnemingsvordering.

Welke ervaringen zijn er al met procesafspraken?

De zaak Cymbal is niet de enige fraudezaak waarin procesafspraken zijn gemaakt. In februari 2019, vóór Corona zogezegd, [4 | kondigde het OM aan dergelijke afspraken vaker te willen toepassen in fraude- en milieuzaken met bekende verdachten](#). Op beide gebieden is dit ook inderdaad in de praktijk gebracht.

Zo werd recent [5 | een zaak van een faillissementsfraude volgens de gemaakte afspraken berecht](#): in plaats van 12 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf werd een straf van – effectief – 5 maanden onvoorwaardelijk opgelegd. De rechtbank vond het belangrijk dat het voorstel niet alleen een efficiënte en voortvarende behandeling diende, maar ook een *“effectieve afdoening van de zaak”*.

Op dat laatste punt gingen procesafspraken in een [6 | witaszaak bij de rechtbank Midden-Nederland](#) mis: de rechtbank vond de afgesproken strafeis van werkstraffen en voorwaardelijke gevangenisstraffen geen recht doen aan de ernst van de feiten. De procesafspraken werden vervolgens terzijde geschoven en de rechtbank kwam tot veroordeling voor (aanzienlijke) gevangenisstraffen.

[7 | Het OM blijft onveranderd inzetten op procesafspraken](#). Door de achterstanden

die er tijdens corona zijn opgelopen in de afdoening, zien zowel het OM als rechters als de personen die betrokken zijn bij de verdediging daar de meerwaarde van in. Overigens ziet ook de wetgever de voordelen en is [8 | aangekondigd](#) dat er, nadat er een Aanwijzing van het OM ligt, wetgeving zal worden voorgesteld.

De Aanwijzing procesafspraken

Nu ligt er dus een [9 | Aanwijzing](#) van het OM die vanaf 15 augustus 2023 van kracht is. Het doel van het maken van procesafspraken is, zo schrijft het OM daarin, een effectieve afdoening of gestroomlijnde procesgang. In iedere zaak waarin is of zal worden gedagvaard voor een misdrijf kunnen procesafspraken worden gemaakt, zolang de verdachte maar wordt bijgestaan door een raadsman. Het lijkt voor het OM belangrijk dat ook mogelijk is dat de – in de afspraken afgesproken – tenlastelegging niet wordt betwist door de verdachte. Een bekende verklaring kan niet worden verlangd, dat zou in strijd komen met het recht van een verdachte om zichzelf niet te belasten. Afspraken over de strafeis kunnen ook worden gemaakt maar afspraken over de tenuitvoerlegging kunnen in alleen in uitzonderingsgevallen worden meegenomen. Tot zover bevat de Aanwijzing weinig nieuws, na alles wat in de rechtspraak al aan de orde is gekomen.

Wel nieuw is dat de [9 | Aanwijzing](#) schetst hoe de procedure voor het maken van procesafspraken verloopt. Het initiatief kan van beide kanten (OM of verdediging) komen en de procedure begint vervolgens met een verkennend gesprek tussen officier van justitie en raadsman. Uit dat verkennend gesprek komen ‘voorgenomen afspraken’ die aan de recherche-officier-van-justitie van het parket worden voorgelegd, een officier van justitie die voor het gehele parket verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de opsporing. Deze laatste kijkt of de zaak zich leent voor het maken van procesafspraken. Ook hierbij wordt weer de proceshouding van de verdachte benoemd als een mee te wegen factor.

Als de rechercheofficier akkoord is, worden de afspraken vastgelegd in een overeenkomst. Vervolgens worden de rechters en eventuele belanghebbenden (bijv. slachtoffers) voorafgaand aan de zitting geïnformeerd.

verkenningfase is verlopen. Als het OM daarin niet redelijk heeft gehandeld, ligt het in de rede om dit tot strafmatiging te laten leiden.

Wat betekent de Aanwijzing voor de praktijk?

De komst van de **9 | Aanwijzing** betekent in de eerste plaats dat procesafspraken een 'blijvertje' zijn. Alle procespartijen in het strafrecht kunnen er dus van uit gaan dat procesafspraken een gebruikelijk onderdeel gaan worden van de afdoening van een strafzaak. Dit is een belangrijk signaal naar zowel de officieren van justitie en advocaten-generaal binnen het OM als naar rechters en advocaten en hun cliënten. Voor geen van de procespartijen is dus sprake van een zwaktebod als om een verkennend gesprek hierover gevraagd wordt.

Het voeren van zo'n verkennend gesprek wordt met de Aanwijzing ook impliciet genormeerd. Immers, een goede verkenning is alleen mogelijk als die in vertrouwelijkheid plaatsvindt en beide partijen de 'handen vrij' houden. Het kan niet de bedoeling zijn dat als de verdediging laat zien waar er bereidheid tot erkenning zou kunnen bestaan, deze bereidheid wordt genoteerd als een 'bekenning'. Het is dus zaak om u goed te laten adviseren bij de voorbereiding van zo'n gesprek en dit zorgvuldig voor te bereiden.

De **9 | Aanwijzing** benadrukt tenslotte ook dat het om zowel efficiency als om effectiviteit gaat. Dat betekent in gewoon Nederlands dat van alle partijen gevraagd wordt om water bij de wijn te doen. Als de verdediging toenadering zoekt, en dus bereid is tot gehele of gedeeltelijke erkenning, kan een redelijk handelend OM niet volharden in een maximale bewezenverklaring en strafeis, zo kan uit de Aanwijzing worden afgeleid. Te hopen is dat rechters ook bij niet tot stand gekomen procesafspraken zullen meewegen of, en zo ja hoe, de

Wat betekent de Aanwijzing voor de praktijk?

Tot slot

Bronnen

- 1 | <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/de-tails?id=ECLI:NL:RBOVE:2019:3103>
- 2 | <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/de-tails?id=ECLI:NL:GHARL:2022:10371>
- 3 | <https://www.hogeraad.nl/actueel/nieuw-soverzicht/2022/september/hoge-raad-procesafspraken-strafzaken-toelaatbaar-inachtneming>
- 4 | <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2020/01/07/om-wil-vaker-procesafspraken-in-strafzaken>
- 5 | <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/de-tails?id=ECLI:NL:RBGEL:2023:2957>
- 6 | <https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/de-tails?id=ECLI:NL:RBMNE:2022:4687>
- 7 | <https://magazines.openbaarministerie.nl/opportuin/2022/02/voorwoord>
- 8 | <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29279-742.html>
- 9 | <https://www.om.nl/onderwerpen/beleids-regels/aanwijzingen/executie/aanwijzing-procesafspraken-in-strafzaken-2023a002>
- 10 | <https://www.jaeger.nl/expertise/financieel-economisch-strafrecht/>

Veel factoren kunnen een rol spelen bij het aangaan van gesprekken over procesafspraken. Met de **9 | [Aanwijzing](#)** in de hand kunnen procesafspraken een mogelijkheid zijn om een strafzaak of strafproces op een goede manier relatief snel te beëindigen. Wij helpen u graag bij de afweging en de gesprekken hierover. Neem contact op met een van onze **10 | [specialisten](#)**

Meer informatie of advies?

Kijk op www.jaeger.nl/kennisbank voor meer informatie over diverse onderwerpen en thema's. Als u vragen heeft, advies nodig heeft of een probleem wilt oplossen, kunt u contact opnemen met ons. Wij staan voor u klaar. U kunt ons bereiken op 020 - 676 04 81 of mail ons op info@jaeger.nl